

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ**

**Γιατί παρουσιάζονται καθυστερήσεις κατά την
εκτέλεση των δημοσίων έργων;**

ΕΚΘΕΣΗ ΕΛΕΓΧΟΥ **12/2022**

ΣΥΝΟΨΗ

Οι μεγάλες καθυστερήσεις στην εκτέλεση των δημοσίων έργων συνεπάγονται ανατροπή του προγραμματισμού των φορέων και ελλιπή εξυπηρέτηση των αναγκών που προορίζονται να εξυπηρετήσουν.

Ο έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου διενεργήθηκε επί 24 φορέων. Έτυχαν επεξεργασίας 1.162 δημόσια έργα η εκτέλεση των οποίων ολοκληρώθηκε από 1.1.2017 έως 31.3.2021, προκειμένου να διαπιστωθεί αν και σε ποιο βαθμό καθυστέρησε η εκτέλεσή τους. Στη συνέχεια, ελέγχθηκαν δειγματοληπτικά 140 έργα, προκειμένου να διαπιστωθούν οι αιτίες των καθυστερήσεων.

Τα πορίσματα του ελέγχου είναι τα ακόλουθα:

- 1.** Διαπιστώθηκαν πολύ μεγάλες καθυστερήσεις κατά την εκτέλεση των δημοσίων έργων. Χορηγήθηκαν παρατάσεις στα 2/3 του συνόλου των έργων, ενώ η εκτέλεση των έργων αυτών διήρκησε κατά μέσο όρο 2,5 φορές περισσότερο από όσο είχε αρχικά εκτιμηθεί. Ελάχιστοι φορείς δεν εμφάνισαν τη συστημική αυτή παθογένεια, συνεπεία των πρακτικών που εφάρμοσαν.
- 2.** Οι φορείς κατά κανόνα αποδέχονται τα αιτήματα παράτασης των αναδόχων και δεν αναζητούν την τυχόν ευθύνη τους για την επέλευση των καθυστερήσεων. Δεν προκύπτει ότι η επίβλεψη των έργων ασκείται με την ενδεδειγμένη επιμέλεια.
- 3.** Η χορήγηση παρατάσεων δεν αιτιολογείται με επάρκεια αλλά στερεοτυπικά. Σε ορισμένες περιπτώσεις δεν επαληθεύθηκε από τον έλεγχο ότι οι καθυστερήσεις οφείλονται στις περιστάσεις που αναφέρονται στις αποφάσεις χορήγησης παρατάσεων.
- 4.** Σε πολλές περιπτώσεις οι καθυστερήσεις οφείλονται σε σφάλματα του φορέα κατά την κατάρτιση της μελέτης και των τευχών δημοπράτησης. Κατά τον καθορισμό των προθεσμιών ολοκλήρωσης των έργων δεν λαμβάνονται υπόψη ουσιώδεις παράγοντες που αναμένεται να επηρεάσουν την εκτέλεσή τους.
- 5.** Διαπιστώθηκαν σημαντικές καθυστερήσεις κατά την τήρηση των διαδικασιών ή την εκτέλεση ενεργειών που συνδέονται με την εκτέλεση των έργων, οι οποίες εμπίπτουν στη σφαίρα ευθύνης των φορέων κατασκευής ή τρίτων φορέων.
- 6.** Η εφαρμογή των σχετικών με την εκτέλεση των δημοσίων έργων διατάξεων του ν. 4782/2021 εκτιμάται ότι θα συμβάλει στην ταχύτερη ολοκλήρωσή τους.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Οι μεγάλες καθυστερήσεις στην εκτέλεση των δημοσίων έργων συνεπάγονται ελλιπή εξυπηρέτηση των αναγκών που προορίζονται να εξυπηρετήσουν, δεδομένου ότι οι χρήστες δεν απολαμβάνουν κατά το χρονικό διάστημα της εμφάνισής τους τα σχετικά οφέλη, ενώ καλλιεργούν κλίμα δυσπιστίας των πολιτών προς την αποτελεσματικότητα της δράσης της δημόσιας διοίκησης. Μάλιστα, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες η χρησιμότητα των έργων συναρτάται στενότερα με το έγκαιρο της εκτέλεσής τους, ενώ πολύ συχνά αποτελούν μέρος ευρύτερου προγραμματισμού, ο οποίος τροποποιείται ή και ακυρώνεται εξαιτίας της καθυστέρησης.
2. Το Ελεγκτικό Συνέδριο πραγματοποιεί κάθε έτος θεματικούς ελέγχους σε τομείς υψηλού ελεγκτικού ενδιαφέροντος, σύμφωνα με το Ετήσιο Πρόγραμμα Ελέγχων του των φορέων που υπάγονται στην ελεγκτική του δικαιοδοσία¹.
3. Στο Ετήσιο Πρόγραμμα Ελέγχων έτους 2022 του Ελεγκτικού Συνεδρίου² εντάχθηκε ο θεματικός έλεγχος για τον εντοπισμό πιθανής συστημικής παθογένειας με αντικείμενο «Γιατί παρουσιάζονται καθυστερήσεις κατά την εκτέλεση των δημοσίων έργων;».
4. Ο έλεγχος αυτός διενεργήθηκε από 7 Υπηρεσίες Επιτρόπων του Ελεγκτικού Συνεδρίου³ επί 24 φορέων⁴ κατά το χρονικό διάστημα από 1.4.2022 έως 31.7.2022.
5. Στόχος του ελέγχου ήταν να διαπιστωθεί αν υφίσταται συστημική παθογένεια συνιστάμενη στη μη έγκαιρη εκτέλεση των δημοσίων έργων και, στη συνέχεια, σε ποια αίτια οφείλεται η εμφάνισή της.
6. Στο πλαίσιο αυτό ερευνήθηκαν τα εξής: (i) αν οι καθυστερήσεις που παρουσιάζονται κατά την εκτέλεση των δημοσίων έργων είναι τέτοιες ώστε να

¹ Άρθρα 9 παρ. 1 περ. γ', 90 και 103 του Οργανικού Νόμου του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ν.4820/2021, Α' 130).

² Το Ετήσιο Πρόγραμμα Ελέγχων έτους 2022 εγκρίθηκε από τη μείζονα Ολομέλεια του Δικαστηρίου κατά την 26^η Γενική Συνεδρίασή της της 8^{ης} Δεκεμβρίου 2021 και παρουσιάστηκε από τον Πρόεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας στις 9 Μαρτίου 2022.

³ Υπηρεσίες Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου 1η του Τομέα Μεταφορών και Περιβάλλοντος, ΟΤΑ Ι Περιφέρειας Αττικής και Περιφερειακών Ενοτήτων Λάρισας, Αιτωλοακαρνανίας, Ηρακλείου, Αχαΐας και Αρκαδίας.

⁴ Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών, εταιρείες ΕΡΓΑ ΟΣΕ ΑΕ, ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΑΕ, ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ Α.Ε., Περιφέρειες Αττικής, Θεσσαλίας και Πελοποννήσου, Δήμοι Αγρινίου, Ιεράς Πόλεως Μεσολογγίου, Ναυπακτίας, Θέρμου, Ακτίου-Βόνιτσας, Ηρακλείου, Μαλεβιζίου, Χερσονήσου, Μινώα Πεδιάδας, Αρχανών Αστερουσίων, Πατρέων, Δυτικής Αχαΐας, Αιγιαλείας, Καλαβρύτων, Ερυμάνθου και ΔΕΥΑ Πάτρας και Αιγιαλείας.

διαπιστώνεται πρόβλημα συστημικής φύσεως, (ii) αν οι παρατάσεις που χορήγησαν οι φορείς όντως οφείλονται στις περιστάσεις που αναφέρονται στις σχετικές αποφάσεις τους και ποιος ευθύνεται για τις καθυστερήσεις (η διοίκηση ή ο ιδιώτης ανάδοχος) και (iii) σε ποιες ενέργειες θα μπορούσαν να έχουν προβεί τα όργανα των φορέων για την αποτροπή της εμφάνισης των περιστάσεων οι οποίες κατέστησαν αναγκαίες τις παρατάσεις που χορήγησαν και ποια μέτρα έλαβαν μετά την εμφάνισή τους για την αντιμετώπιση των συνεπειών τους.

7. Στο πλαίσιο της διερεύνησης της ύπαρξης παθογένειας συστημικής φύσης, έτυχαν επεξεργασίας 1.162 δημόσια έργα η εκτέλεση των οποίων ολοκληρώθηκε από 1.1.2017 έως 31.3.2021 και τα οποία είχαν ανατεθεί κατόπιν δημόσιου διαγωνισμού, προκειμένου να διαπιστωθεί αν και σε ποιο βαθμό παρουσιάστηκαν καθυστερήσεις κατά την εκτέλεσή τους.

8. Στη συνέχεια, ελέγχθηκαν δειγματοληπτικά 140 έργα με μεγάλες καθυστερήσεις, προκειμένου να διαπιστωθούν τα αίτιά τους. Το δείγμα επελέγη από κάθε υπηρεσία Επιτρόπου με βασικό κριτήριο το μέγεθος της διαπιστωθείσας καθυστέρησης και με επιμέρους κριτήρια τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του έργου (το αντικείμενο, τη χρηματοδότηση, τον προϋπολογισμό) και τη σημασία της έγκαιρης εκτέλεσής του ενόψει των χαρακτηριστικών του.

9. Με τον ν. 4782/2021 τροποποιήθηκε το νομοθετικό καθεστώς που διέπει την εκτέλεση των δημοσίων έργων. Οι περισσότερες σχετικές διατάξεις του νόμου αυτού⁵ ισχύουν μόνο για έργα που προκηρύσσονται από 1.9.2021 και εφεξής⁶. Δεδομένου όμως ότι ο παρών έλεγχος, ως εκ του αντικειμένου του, αφορά σε έργα η εκτέλεση των οποίων έχει ολοκληρωθεί, κανένα από τα έργα που ελέγχθηκαν δεν είχε υπαχθεί στο νεοπαγές αυτό νομοθετικό καθεστώς.

10. Τα πορίσματα του ελέγχου εκτίθενται κατωτέρω στις παραγράφους 11 έως 70. Τα συμπεράσματα από τον έλεγχο παρουσιάζονται στις παραγράφους 71 έως 74. Στο τέλος της έκθεσης διατυπώνονται οι συστάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου προς τους φορείς κατασκευής των έργων.

⁵ Μέρος Α', Κεφάλαιο Δ': «Διαδικασία εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων έργων, μελετών, τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών».

⁶ Άρθρο 140 παρ. 5 περ. α' ν. 4782/2021.

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

I

Διαπιστώθηκαν πολύ μεγάλες καθυστερήσεις κατά την εκτέλεση των δημοσίων έργων. Χορηγήθηκαν παρατάσεις στα 2/3 του συνόλου των έργων, ενώ η εκτέλεση των έργων αυτών διήρκησε κατά μέσο όρο 2,5 φορές περισσότερο από όσο είχε αρχικά εκτιμηθεί. Ελάχιστοι φορείς δεν εμφάνισαν τη συστηματική αυτή παθολογία, συνεπεία των πρακτικών που εφάρμοσαν.

Η σημασία της έγκαιρης εκτέλεσης των δημοσίων έργων

11. Ουσιώδη όρο των τευχών δημοπράτησης δημοσίου έργου συνιστά ο καθορισμός του χρόνου που απαιτείται για την ολοκλήρωσή του. Το στοιχείο αυτό, πέραν της επιρροής που ασκεί στον προγραμματισμό των φορέων και στην απόλαυση από τους χρήστες των ωφελειών που προκύπτουν από την εκτέλεσή του, αποτελεί σημαντικό στοιχείο το οποίο λαμβάνουν υπόψη οι εργολήπτες όταν αποφασίζουν για τη συμμετοχή τους στον σχετικό διαγωνισμό και για το περιεχόμενο της προσφοράς που θα υποβάλουν. Επίσης, οι καθυστερήσεις για την πρόκληση των οποίων ευθύνεται ο δημόσιος φορέας μπορούν να οδηγήσουν σε διάλυση της σύμβασης και στην καταβολή αποζημίωσης στον ανάδοχο⁷.

12. Επομένως, επιβάλλεται η κατά κανόνα τήρηση των προθεσμιών ολοκλήρωσης των έργων, όπως αυτές καθορίστηκαν στα τεύχη δημοπράτησης, ενώ παρατάσεις θα πρέπει να χορηγούνται μόνο κατ' εξαίρεση, αν έχουν συντρέξει μη προβλέψιμες περιστάσεις που τις δικαιολογούν. Η τήρηση της πρακτικής αυτής θα υποχρεώσει τους αναδόχους να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους τις προθεσμίες που τίθενται στις οικείες διακηρύξεις τόσο κατά την υποβολή των προσφορών τους στους οικείους διαγωνισμούς όσο και κατά την εκτέλεση των έργων.

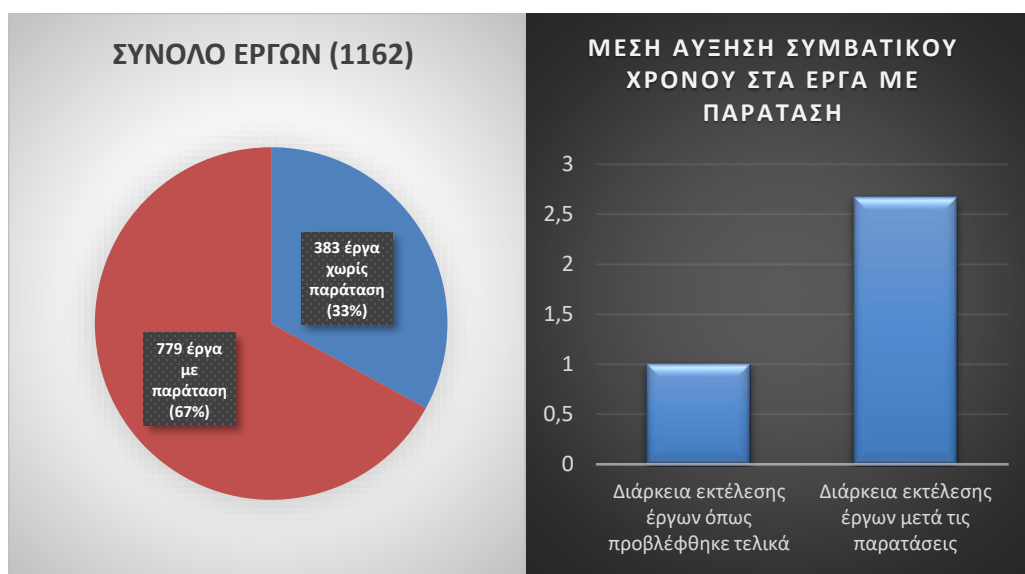
13. Αντίθετη πρακτική των δημοσίων φορέων κατευθύνει τους εργολήπτες και τις εργοληπτικές επιχειρήσεις που εκτελούν δημόσια έργα να θεωρούν μη δεσμευτικό τον καθορισμό του χρόνου ολοκλήρωσής τους στα τεύχη δημοπράτησης. Επίσης, οι συνεπείς εργολήπτες, που δεν γνωρίζουν την πρακτική των δημοσίων φορέων να παρατείνουν κατά κανόνα την εκτέλεση των έργων ή τη γνωρίζουν μεν, επιθυμούν όμως να είναι συνεπείς στην εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεών τους, αποθαρρύνονται από τη συμμετοχή τους στους διαγωνισμούς αν θεωρούν μη ρεαλιστικές τις καθοριζόμενες προθεσμίες ολοκλήρωσης.

⁷ Άρθρα 137 και 163 ν. 4412/2016.

Συστημική αδυναμία

14. Ο έλεγχος κατέδειξε την ύπαρξη συστημικής αδυναμίας όσον αφορά την τήρηση των προθεσμιών ολοκλήρωσης των δημοσίων έργων: Παρατάσεις χορηγήθηκαν περίπου στα 2/3 του συνόλου των έργων τους (σε 779 από τα 1162 έργα). Στα έργα δε στα οποία χορηγήθηκαν παρατάσεις, ο χρόνος εκτέλεσης των έργων ήταν κατά μέσο όρο περίπου 2,5 φορές μεγαλύτερος από αυτόν που είχε αρχικά εκτιμηθεί.

Διαγράμματα:

15. Ελάχιστοι φορείς δεν εμφάνισαν τη συστημική αυτή παθογένεια συνεπεία των πρακτικών που ακολούθησαν. Μία εκ των τριών ελεγχθεισών Περιφερειών εμφάνισε μικρότερα ποσοστά παρατάσεων από τα προπαρατεθέντα. Ειδικότερα, παρατάθηκε περίπου το 50% του συνόλου των έργων της, το δε μέσο ποσοστό διάρκειας παρατάσεων ανήλθε περίπου σε 85%.

Η πολιτική των φορέων για τη χορήγηση παρατάσεων και η σημασία της

16. Κατά τον έλεγχο της δεύτερης από τις τρεις ελεγχθείσες περιφέρειες, στην οποία παρατηρήθηκαν υψηλά ποσοστά παρατάσεων, διαπιστώθηκε ότι τρεις περιφερειακές ενότητες αυτής παρουσίασαν συχνότητα παρατάσεων σε ποσοστό μικρότερο του 50% των έργων και διάρκεια παρατάσεων σε ποσοστό μικρότερο του 40% του αρχικού συμβατικού χρόνου κατά μέσο όρο. Αντίθετα, στις δύο άλλες περιφερειακές ενότητες και στην έδρα της ίδιας περιφέρειας χορηγήθηκαν παρατάσεις σε ποσοστό 67%, 92% και 90% των έργων, με μέσο όρο διάρκειας 140%, 245% και 210%, αντίστοιχα. Διαπιστώθηκε ότι η ως άνω διαφοροποίηση οφείλεται στις διαφορετικές πολιτικές που ακολουθήθηκαν όσον αφορά τον καθορισμό του χρόνου ολοκλήρωσης των έργων και τη χορήγηση παρατάσεων.

17. Στα έργα των τριών περιφερειακών ενοτήτων με μικρές παρατάσεις καθορίζονται κατά τη δημοπράτηση ρεαλιστικοί χρόνοι ολοκλήρωσης των έργων, αφού ληφθούν υπόψη οι παράγοντες που μπορούν να επιφέρουν καθυστερήσεις, παραδείγματος χάριν η πιθανότητα εμφάνισης αντίξοων καιρικών συνθηκών. Στη συνέχεια, όμως, επιδεικνύεται αυστηρότητα κατά την εξέταση των αιτημάτων των αναδόχων για τη χορήγηση παρατάσεων. Όταν κατά την επίβλεψη της εκτέλεσης διαπιστώνονται καθυστερήσεις, τα αρμόδια όργανα έρχονται σε επικοινωνία με τον ανάδοχο για να διερευνήσουν τις αιτίες της καθυστέρησης. Πριν από την εκπνοή της συμβατικής προθεσμίας αποστέλλουν σε αυτόν έγγραφο επίσπευσης των εργασιών, στη συνέχεια κοινοποιούν σε αυτόν σε ειδική πρόσκληση και, τελικώς, προβαίνουν στην προετοιμασία της έκδοσης απόφασης έκπτωσης.

18. Αντίθετα, οι λοιπές δύο περιφερειακές ενότητες και η έδρα της ίδιας περιφέρειας, στις οποίες παρουσιάζονται περισσότερες και μεγαλύτερες παρατάσεις, καθορίζουν αρχικώς στενότερα χρονικά πλαίσια για την ολοκλήρωση των συμβάσεων, στη συνέχεια όμως, αποδέχονται με μεγαλύτερη ευκολία τα αιτήματα παράτασης των αναδόχων. Τελικά, τα έργα των περιφερειακών αυτών ενοτήτων καταλήγουν να εκτελούνται σε πολύ περισσότερο χρόνο από τα έργα των πρώτων. Η πρακτική τους, πέραν της μικρότερης αποτελεσματικότητάς της σε σχέση με τον επιδιωκόμενο στόχο της έγκαιρης ολοκλήρωσης των δημοσίων έργων, συνεπάγεται την κατανάλωση πολλών ανθρωποωρών σε εργασίες γραφειοκρατικής διεκπεραίωσης (διαδικασία χορήγησης παρατάσεων, αλληλογραφία, ειδικές προσκλήσεις κ.λπ.).

Στην ως άνω περιφέρεια ανατέθηκαν στον ίδιο ανάδοχο τέσσερα έργα, με αντικείμενο την εκτέλεση εργασιών συντήρησης και βελτίωσης οδών. Σε όλα τα έργα κινήθηκαν οι διαδικασίες έκπτωσης του αναδόχου, χωρίς να οριστικοποιηθεί η σχετική απόφαση, διότι ο ανάδοχος ολοκλήρωσε κατόπιν αυτών τις εργασίες. Δύο έργα εκτελέστηκαν σε περιφερειακή ενότητα με χαμηλά ποσοστά παρατάσεων και δύο σε περιφερειακή ενότητα με υψηλά ποσοστά παρατάσεων.

Στα δύο έργα της πρώτης περιφερειακής ενότητας, προϋπολογισμού περίπου 650.000 και 450.000 ευρώ, ορίστηκε προθεσμία ολοκλήρωσης 8 μηνών. Τελικώς, ολοκληρώθηκαν εντός 19 και 18 μηνών περίπου, κατόπιν χορηγήσεως 1 και 2 παρατάσεων, αντίστοιχα. Λίγο πριν από την εκπνοή της προθεσμίας ολοκλήρωσής τους απεστάλησαν στον ανάδοχο ειδικές προσκλήσεις και εκκίνησαν σύντομα οι διαδικασίες κήρυξης του ως εκπτώτου. Οι ως άνω καθυστερήσεις οφείλονταν στους χρόνους που απαιτήθηκαν για την εξέταση των ενστάσεων του αναδόχου από το Τεχνικό Συμβούλιο Δημοσίων Έργων και την Αποκεντρωμένη Διοίκηση. Σε βάρος του επιβλήθηκαν, πάντως, ποινικές ρήτρες λόγω της καθυστέρησης.

Στα έργα της δεύτερης περιφερειακής ενότητας, προϋπολογισμού περίπου 1.400.000 και 300.000 ευρώ, ορίστηκαν προθεσμίες ολοκλήρωσης 4 και 3 μηνών. Τα έργα, όμως, εκτελέστηκαν τελικώς εντός 47 και 21 μηνών, κατόπιν χορήγησης 16 και 7 παρατάσεων, κατ' αποδοχή των σχετικών αιτημάτων και ισχυρισμών του αναδόχου, και έκδοσης 11 και 4 προειδοποιήσεων για την επίσπευση των εργασιών.

II

Οι φορείς κατά κανόνα αποδέχονται τα αιτήματα παράτασης των αναδόχων και δεν αναζητούν την τυχόν ευθύνη τους για την επέλευση των καθυστερήσεων. Δεν προκύπτει ότι η επίβλεψη των έργων ασκείται με την ενδεδειγμένη επιμέλεια.

Κριτήρια του ελέγχου

19. Μία από τις βασικές υποχρεώσεις του αναδόχου είναι η εμπρόθεσμη ολοκλήρωση του έργου σύμφωνα με τα τεύχη δημοπράτησης. Στο πλαίσιο αυτό, προβλέπεται στη νομοθεσία δημοσίων έργων ότι αμέσως μετά την υπογραφή της σύμβασης οφείλει να υποβάλει το χρονοδιάγραμμα της εκτέλεσης, το οποίο μετά την έγκρισή του αποτελεί το αναλυτικό πρόγραμμα κατασκευής⁸. Κατά την έγκριση των παρατάσεων προσδιορίζεται υποχρεωτικά το υπαίτιο για την καθυστέρηση μέρος⁹. Σε περίπτωση ευθύνης του αναδόχου, μπορεί να κηρυχθεί έκπτωτος¹⁰, επιβάλλονται δε οι προβλεπόμενες ποινικές ρήτρες και, αν χορηγηθεί παράταση, αυτή χορηγείται χωρίς δικαίωμα αναθεώρησης των τιμών του έργου¹¹.

20. Επιπλέον, η επίβλεψη, που ασκείται κατά κανόνα από τεχνικούς υπαλλήλους του φορέα, αποσκοπεί στην πιστή εκπλήρωση από τον ανάδοχο των όρων της σύμβασης και στην κατασκευή του έργου, σύμφωνα με τους κανόνες της τέχνης, ώστε να ανταποκρίνεται στον προορισμό του¹².

21. Βασικό στοιχείο της επίβλεψης συνιστά, επομένως, ο έλεγχος της τήρησης των χρονοδιαγραμμάτων. Όταν η επίβλεψη και η διοίκηση του έργου διενεργούνται με επιμέλεια, ο δημόσιος φορέας λαμβάνει γνώση των αιτιών των καθυστερήσεων μόλις αυτές εμφανισθούν, πριν από την παρέλευση των προθεσμιών του έργου. Όταν διαπιστώνεται ότι ο ανάδοχος πρέπει να επιταχύνει τον ρυθμό εκτέλεσης του έργου για να το ολοκληρώσει εγκαίρως ή όταν επίκειται η παρέλευση προθεσμίας του έργου, μπορεί να διατυπώνονται παρατηρήσεις στον ανάδοχο, οι οποίες είναι δυνατόν να κλιμακώνονται όσο πλησιάζει η λήξη της ορισθείσας προθεσμίας για την ολοκλήρωση μέρους ή του συνόλου του έργου.

⁸ Άρθρο 145 ν. 4412/2016.

⁹ Άρθρο 147 παρ. 9 ν. 4412/2016, όπως ίσχυε αρχικά.

¹⁰ Άρθρο 160 παρ. 2 ν. 4412/2016.

¹¹ Άρθρο 147 ν. 4412/2016.

¹² Άρθρο 136 ν. 4412/2016.

Αντιμετώπιση του αναδόχου

22. Διαπιστώθηκε ότι οι δημόσιοι φορείς αποδέχθηκαν κατά κανόνα τα αιτήματα παράτασης των αναδόχων και τους σχετικούς, ακόμα και αόριστους, ισχυρισμούς τους, ακόμα δε και όταν οι ανάδοχοι επικαλέστηκαν γεγονότα που ενέπιπταν στη σφαίρα της ευθύνης τους (π.χ. το κλείσιμο των προμηθευτριών εταιριών σκυροδέματος τον Αύγουστο) ή υπέβαλαν αυτά εκπρόθεσμα¹³.

23. Σε πολύ λίγες περιπτώσεις οι αναθέτουσες αρχές διερεύνησαν την ευθύνη των αναδόχων για τις προκληθείσες καθυστερήσεις και σε σπάνιες περιπτώσεις διαπίστωσαν τη συνδρομή υπαιτιότητας αυτών. Τούτο δε παρότι σε ορισμένα έργα, υπήρχαν ισχυρές ενδείξεις ότι ο ανάδοχος ήταν αποκλειστικός ή κυρίως υπεύθυνος ή συνυπεύθυνος για τις επελθούσες καθυστερήσεις.

24. Ειδικότερα, σε ορισμένες περιπτώσεις, χορηγήθηκαν παρατάσεις χωρίς ευθύνη του αναδόχου, ενώ ήταν πρόδηλο ότι είχαν σημειωθεί μεγάλες καθυστερήσεις κατά την εκτέλεση των έργων, που δεν μπορούσαν να αποδοθούν σε όλη τους την έκταση σε απρόβλεπτες περιστάσεις ή σε ευθύνη του φορέα κατασκευής.

Παραδείγματα: Σε ορισμένες περιπτώσεις ο ανάδοχος δεν τήρησε την υποχρέωσή του να ξεκινήσει τις εργασίες εντός 30 ημερών από την υπογραφή της σύμβασης, παράβαση η οποία επιφέρει κατά νόμο υποχρεωτική έκπτωσή του¹⁴, χωρίς η εν λόγω παράλειψή του να εντοπισθεί εγκαίρως από τον φορέα και χωρίς να επιβληθούν οι προβλεπόμενες κυρώσεις, παρότι προκλήθηκαν σημαντικές καθυστερήσεις. Σε άλλες περιπτώσεις δεν διερευνήθηκε καθόλου η ευθύνη του για τις καθυστερήσεις, παρότι οι επιβλέποντες είχαν διαπιστώσει υπαιτιότητά του (π.χ. κακοτεχνίες που έχρηζαν αποκατάστασης, χρήση μη αποδεκτών υλικών, αδικαιολόγητη παύση ή καθυστέρηση εκτέλεσης εργασιών, λανθασμένες επιμετρήσεις εργασιών εκ μέρους του). Σε ένα έργο διαπιστώθηκε ότι, ενώ η εισήγηση της τεχνικής υπηρεσίας για τη χορήγηση αιτηθείσας παράτασης ήταν αρνητική λόγω αδικαιολόγητης διακοπής εργασιών εκ μέρους του αναδόχου, η προϊσταμένη αρχή απέστη από την ως άνω εισήγηση χωρίς ειδική αιτιολογία και χωρίς να επικαλείται κάποιο στοιχείο που να αναιρεί τις ως άνω διαπιστώσεις. Αντίθετα, υπηρεσίες με μικρότερη συχνότητα και διάρκεια παρατάσεων επέδειξαν μεγαλύτερη αυστηρότητα, απορρίπτοντας, για παράδειγμα, αίτημα παράτασης κατ' επίκληση της επικράτησης υψηλών θερμοκρασιών, καθώς και αίτημα παράτασης κατ' επίκληση της πανδημίας, με την αιτιολογία ότι οι εργασίες εκτελούνταν στο ύπαιθρο.

¹³ Άρθρο 25 παρ.17 του ν. 3614/2007, άρθρο 147 παρ. 10 ν. 4412/2016, όπως ίσχυε αρχικά.

¹⁴ Άρθρο 160 παρ. 2 περ. α' ν. 4412/2016.

Επίβλεψη

25. Σε πολλές εκ των ανωτέρω περιπτώσεων διαπιστώθηκε ελλιπής επίβλεψη των έργων, δεδομένου ότι δεν προέκυψε ότι εντοπίστηκε εγκαίρως η επέλευση των καθυστερήσεων ούτε ότι οι επιβλέπουσες υπηρεσίες υπέμνησαν εγκαίρως στους αναδόχους να επισπεύσουν τις εργασίες τους ή να υποβάλουν εγκαίρως αίτημα παράτασης των προθεσμιών αυτών. Αντίθετα, στις περισσότερες περιπτώσεις εμφάνισης καθυστερήσεων που ενέπιπταν στη σφαίρα ευθύνης του αναδόχου, προέβησαν σε όχλησή του σε χρόνο πολύ μεταγενέστερο του χρόνου εμφάνισης των καθυστερήσεων. Οι φορείς σε ορισμένες περιπτώσεις ισχυρίστηκαν ότι οι διαπιστωθείσες αδυναμίες στην επίβλεψη των έργων οφείλονταν στη μη επαρκή στελέχωση των τεχνικών υπηρεσιών.

Παραδείγματα: Σε ορισμένα έργα η επιβλέπουσα υπηρεσία δεν προέβη στην σύνταξη των προβλεπόμενων συνοπτικών διμηνιαίων ή τριμηνιαίων ανακεφαλαιωτικών εκθέσεων προς την προϊσταμένη αρχή σχετικά με την πορεία εκτέλεσης των έργων και τα προβλήματα που σχετίζονταν με την κατασκευή τους¹⁵, με αποτέλεσμα να μην προκύπτει ότι η διοίκηση του φορέα ενημερωνόταν εγκαίρως για τα προβλήματα αυτά, ακόμα και αν ήταν σημαντικά και επέφεραν μεγάλες καθυστερήσεις. Σε μία περίπτωση, μάλιστα, διαπιστώθηκε ότι προκλήθηκε σημαντική καθυστέρηση στην εκτέλεση έργου οφειλόμενη στην αδυναμία αναπλήρωσης επιβλέποντος μηχανικού που απουσίαζε λόγω ασθένειας. Περαιτέρω, σε ορισμένα έργα δεν απαιτήθηκε η τήρηση ημερολογίου από τον ανάδοχο ή διαπιστώθηκε ότι αυτό δεν ήταν συμπληρωμένο. Σε ένα έργο ζητήθηκε από τον ανάδοχο να υποβάλει επικαιροποιημένα χρονοδιαγράμματα μόνο μετά τη χορήγηση της δέκατης παράτασης, όχι δε για τις εννέα παρατάσεις που είχαν προηγηθεί.

26. Επομένως, προκύπτει ότι η τάση των δημόσιων φορέων κατά κανόνα είναι να επιδεικνύουν μεγάλη ανοχή στους αναδόχους σε περίπτωση καθυστερήσεων, προκειμένου να αποφύγουν τη διοικητική επιβάρυνση και τις περαιτέρω καθυστερήσεις που θα συνεπαγόταν η σύγκρουση με αυτούς. Πλην όμως, η πρακτική αυτή εμπεδώνει τελικά την πεποίθηση ορισμένων αναδόχων ότι μπορούν χωρίς συνέπειες να καθυστερούν την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει και δεν συμβάλλει τελικώς στην έγκαιρη εκτέλεση των έργων.

27. Βέβαια, είναι προς το συμφέρον του δημόσιου φορέα η επίλυση των προβλημάτων που σχετίζονται με την εκτέλεση των έργων να λαμβάνει χώρα χωρίς προστριβές και δικαστικές διενέξεις. Αυτό, όμως, μπορεί να επιτευχθεί κυρίως σε

¹⁵ Άρθρο 36 παρ. 8 του ν. 3669/2008, άρθρο 136 παρ. 8 του ν. 4412/2016, όπως ίσχυε αρχικά, και ήδη άρθρο 136 παρ. 10 του αυτού, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 57 του ν. 4782/2021.

επίκαιρο χρόνο, κατά την επίβλεψη της εκτέλεσης του έργου, πριν την παρέλευση των προθεσμιών ολοκλήρωσής του. Στο στάδιο αυτό ο φορέας μπορεί να σχηματίσει επαρκή εικόνα για την πορεία του έργου και για τη συνέπεια του αναδόχου, καθώς και να τον πιέσει να ανταποκριθεί στις συμβατικές του υποχρεώσεις.

III

Η χορήγηση παρατάσεων δεν αιτιολογείται με επάρκεια αλλά στερεοτυπικά. Σε ορισμένες περιπτώσεις δεν επαληθεύθηκε από τον έλεγχο ότι οι καθυστερήσεις οφείλονται στις περιστάσεις που αναφέρονται στις αποφάσεις χορήγησης παρατάσεων.

Κριτήρια του ελέγχου

28. Βασική δικλείδα ασφαλείας για την τήρηση της αρχής της διαφάνειας κατά τη χορήγηση παράτασης συνιστά η αιτιολόγηση της σχετικής απόφασης. Είτε από την ίδια την απόφαση αυτή είτε από τα συνοδευτικά της έγγραφα θα πρέπει να προκύπτουν οι λόγοι για τους οποίους χορηγείται η παράταση.

29. Ο χρόνος της παράτασης αντιστοιχεί σε χρόνο καθυστέρησης. Συνεπώς, για να είναι επαρκής η αιτιολόγηση της παράτασης, αναγκαία είναι η αναφορά των αιτιών της καθυστέρησης και της διάρκειάς της. Αν χορηγείται παράταση για περισσότερους λόγους, για να είναι εφικτή η αντιστοίχιση του χρόνου της προς τον χρόνο της καθυστέρησης, πρέπει να εξηγείται πόση καθυστέρηση προκλήθηκε από κάθε αιτία χωριστά.

30. Επίσης, οι φορείς κατασκευής οφείλουν στις σχετικές αποφάσεις τους να κρίνουν ποιος είναι υπεύθυνος για την καθυστέρηση. Σε περίπτωση που θεωρούν ότι οι καθυστερήσεις οφείλονται σε απρόβλεπτες περιστάσεις, θα πρέπει να αναφέρουν τους λόγους για τους οποίους οι περιστάσεις που προκάλεσαν καθυστερήσεις δεν μπορούσαν να προβλεφθούν κατά τη δημοπράτηση.

31. Επιπλέον, οι φορείς οφείλουν να είναι θέση να τεκμηριώσουν κάθε παράταση που χορήγησαν. Πρέπει να τηρούν όλα τα στοιχεία από τα οποία αποδεικνύεται η συνδρομή των περιστάσεων που προκάλεσαν καθυστερήσεις. Επίσης, οφείλουν να εξακριβώνουν αν ευσταθούν οι λόγοι παράτασης που επικαλείται ο ανάδοχος και να αναζητούν τα στοιχεία που θεμελιώνουν το σχετικό αίτημά του και να τηρούν αυτά στους φακέλους των έργων.

Αιτιολόγηση των αποφάσεων χορήγησης παρατάσεως

32. Οι φορείς κατά κανόνα επικαλούνται λόγους παρατάσεων που δεν ανάγονται ούτε στη δική τους υπαιτιότητα ούτε στην υπαιτιότητα των αναδόχων. Αποδίδουν δε συχνότατα τις καθυστερήσεις στη συνδρομή μη προβλέψιμων, κατά τους ισχυρισμούς τους, περιστάσεων ή σε ευθύνες τρίτων (ΟΤΕ, ΔΕΗ, ΔΕΥΑ, διαχειριστικών αρχών κ.λπ.). Ιδίως επικαλούνται δυσμενείς καιρικές συνθήκες ή, για έργα που ολοκληρώθηκαν μετά τον Φεβρουάριο του έτους 2020, την πανδημία.

33. Διαπιστώθηκε, όμως, ότι οι φορείς δεν προσδιορίζουν κατά κανόνα τον τρόπο με τον οποίο οι περιστάσεις για τις οποίες χορηγήθηκαν παρατάσεις επηρέασαν την εκτέλεση του έργου και το μέγεθος των καθυστερήσεων που προκλήθηκαν και δεν συνδέουν με σαφήνεια τη διάρκεια της καθυστέρησης με τη διάρκεια της χορηγούμενης παράτασης. Για παράδειγμα, όταν χορηγούν παρατάσεις κατ'επίκληση της εμφάνισης καιρικών φαινομένων, κατά κανόνα δεν εξηγούν πότε αυτά έλαβαν χώρα ούτε πόση καθυστέρηση προκάλεσαν.

34. Στις περιπτώσεις που συντρέχουν περισσότερες από μία αιτίες καθυστέρησης, οι φορείς δεν διευκρινίζουν τη διάρκεια της καθυστέρησης που προκλήθηκε από κάθε αιτία ξεχωριστά, με αποτέλεσμα κατά κανόνα να μην μπορεί να αντιστοιχισθεί το διάστημα της χορηγούμενης παράτασης προς το διάστημα των καθυστερήσεων που έχουν προκληθεί.

35. Διαπιστώθηκε, πάντως, ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, οι φορείς, ιδίως αυτοί που δεν εμφάνισαν μεγάλες καθυστερήσεις, αιτιολόγησαν με επάρκεια τη χορήγηση παρατάσεων. Για παράδειγμα, στα έργα μίας περιφερειακής ενότητας με μικρό ποσοστό συνολικών καθυστερήσεων, στις αποφάσεις χορήγησης παράτασης λόγω καιρικών φαινομένων, προσδιορίζεται ακριβώς ο χρόνος που αυτά έλαβαν χώρα και η καθυστέρηση που προκάλεσαν στο έργο και χορηγείται ανάλογης διάρκειας παράταση.

Στοιχειοθέτηση των παρατάσεων

36. Σε πολλές περιπτώσεις, οι φορείς δεν υπέβαλαν στον έλεγχο ημερολόγια των έργων, παρότι ζητήθηκαν. Όμως, το ημερολόγιο έχει ιδιαίτερη σημασία για την καταγραφή της πορείας του έργου και των δυσχερειών που ανακύπτουν, ενώ από αυτό μπορούν να αντληθούν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τα καιρικά φαινόμενα, το προσωπικό, τα μηχανήματα έργου που χρησιμοποιούνται από τον ανάδοχο κάθε ημέρα και τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν κατά την εκτέλεση του έργου, δηλαδή στοιχεία που πρέπει να λαμβάνει υπόψη του ο φορέας κατά τη χορήγηση των παρατάσεων. Επομένως, η μη τήρηση και μη υποβολή των

ημερολογίων στον έλεγχο συνεπάγεται αδυναμία στοιχειοθέτησης των παρατάσεων που χορηγήθηκαν και ουσιώδη δυσχέραση της διενέργειας του ελέγχου.

37. Σε ορισμένες περιπτώσεις χορήγησης παράτασης λόγω της καθυστέρησης παραλαβής υλικών, οι φορείς αποδέχθηκαν τους σχετικούς ισχυρισμούς των αναδόχων, χωρίς να προκύπτει ότι ζήτησαν στοιχεία από αυτούς για την απόδειξη της επέλευσης της καθυστέρησης. Επίσης, πολλοί από τους φορείς δεν ήταν σε θέση να παρουσιάσουν στοιχεία για καθυστερήσεις που προέκυψαν λόγω καιρικών συνθηκών, διαφωνιών ιδιοκτητών ακινήτων κείμενων στον χώρο εκτέλεσης των έργων, κατά την εξόφληση λογαριασμών του έργου κ.λπ.. Μόνο σε ελάχιστα έργα διαπιστώθηκε ότι με την αίτηση παράτασης του αναδόχου κατ' επίκληση καιρικών φαινομένων υποβλήθηκαν κλιματολογικοί πίνακες ή ότι περιέχονταν στον φάκελο των έργων σχετικά δημοσιεύματα στον τύπο.

Επαλήθευση της συνδρομής των περιστάσεων για τις οποίες χορηγήθηκαν παρατάσεις

38. Σε μεμονωμένες περιπτώσεις προέκυψε ότι οι περιστάσεις που επικαλέστηκαν οι φορείς για τη χορήγηση παρατάσεων δεν συνέτρεξαν. Επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις χορηγήθηκαν παρατάσεις πολύ μεγαλύτερες σε διάρκεια σε σχέση με τις καθυστερήσεις για τις οποίες χορηγήθηκαν.

Σε μία περίπτωση η Προϊσταμένη Αρχή επικαλέστηκε για τη χορήγηση παράτασης λόγους συνδεόμενους με την πανδημία Covid-19, όμως, από τον έλεγχο προέκυψε ότι η παράταση χορηγήθηκε για άλλο λόγο, ήτοι εν όψει της επικείμενης λήξης της προγραμματικής σύμβασης του φορέα κατασκευής του έργου με τον φορέα χρηματοδότησης. Σε άλλα έργα, χορηγήθηκε, κατ' αποδοχή μάλιστα σχετικών ισχυρισμών του αναδόχου, παράταση για την έγκριση Ανακεφαλαιωτικού Πίνακα Εργασιών (Α.Π.Ε.) ο οποίος δεν συντάχθηκε ποτέ ή εν αναμονή της έγκρισης Α.Π.Ε. ο οποίος είχε ήδη εγκριθεί ή εν αναμονή της προμήθειας μηχανολογικού εξοπλισμού εκ μέρους του αναδόχου, η οποία, όμως, προμήθεια είχε ήδη διενεργηθεί, είχε δε ήδη υποβληθεί στον φορέα το σχετικό τιμολόγιο. Σε μία περίπτωση χορηγήθηκε παράταση, όχι κατ' επίκληση παρελθόντος γεγονότος που είχε ήδη προκαλέσει καθυστέρηση, αλλά για ζημίες που ενδεχομένως θα προκαλούνταν στο έργο κατά τον επερχόμενο χειμώνα. Σε ορισμένα έργα χορηγήθηκαν παρατάσεις για την έγκριση Α.Π.Ε. ή για την ένταξη σε πρόγραμμα χρηματοδότησης, η διάρκεια των οποίων ήταν πολύ μεγαλύτερη από τις καθυστερήσεις που προκλήθηκαν.

39. Ιδιαίτερα σε ορισμένα συγχρηματοδοτούμενα έργα τέθηκαν, προκειμένου να μη χαθεί η χρηματοδότηση, τόσο βραχείες προθεσμίες εκτέλεσης, ώστε με βεβαιότητα

δεν θα επαρκούσαν για την ολοκλήρωση των έργων. Στις περιπτώσεις αυτές προκύπτει εκ των πραγμάτων ότι οι παρατάσεις δεν χορηγήθηκαν για τους λόγους που αναφέρονται στις σχετικές αποφάσεις αλλά προκειμένου να εκτελεστούν οι συμβατικές εργασίες στον πραγματικώς απαιτούμενο για την ολοκλήρωσή τους χρόνο.

IV

Σε πολλές περιπτώσεις οι καθυστερήσεις οφείλονται σε σφάλματα του φορέα κατά την κατάρτιση της μελέτης και των τευχών δημοπράτησης. Κατά τον καθορισμό των προθεσμιών ολοκλήρωσης των έργων δεν λαμβάνονται υπόψη ουσιώδεις παράγοντες που αναμένεται να επηρεάσουν την εκτέλεσή τους.

Κριτήρια του ελέγχου

40. Πριν από την έναρξη της διαδικασίας σύναψης σύμβασης θα πρέπει να έχουν προηγηθεί όλες εκείνες οι ενέργειες που καθιστούν το έργο ώριμο προς δημοπράτηση.

41. Στοιχεία της ωριμότητας δημοσίου έργου συνιστούν, μεταξύ άλλων, η περίληψη στα τεύχη δημοπράτησης σαφών και πλήρων όρων, προκειμένου να περιγράφεται με ακρίβεια το φυσικό αντικείμενο της σύμβασης, η εκπόνηση των αναγκαίων μελετών ή προμελετών, η εξασφάλιση της χρηματοδότησης, η συντέλεση των απαλλοτριώσεων, οι μετακινήσεις των δικτύων Οργανισμών Κοινής Ωφέλειας, η εκπόνηση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η άρση εμποδίων λόγω αρχαιολογικών ευρημάτων, οι λοιπές σχετικές αδειοδοτήσεις, η νομιμότητα και πληρότητα των σχετικών εγγράφων της σύμβασης, η εκτέλεση των πρόδρομων εργασιών του έργου και η εξασφάλιση επαρκών μετώπων εργασίας για την εκκίνηση της εκτέλεσης του έργου¹⁶.

42. Όλες οι απαιτήσεις ωριμότητας των έργων συνδέονται με την ταχύτητα ολοκλήρωσής τους. Ζητήματα που δεν αντιμετωπίζονται ή αντιμετωπίζονται με εσφαλμένο τρόπο κατά το στάδιο που προηγείται της δημοπράτησης, θα ανακύψουν τελικώς μετά την εκκίνηση των εργασιών, με ενδεχόμενες περαιτέρω συνέπειες την ανατροπή του σχεδιασμού, την πρόκληση σημαντικών καθυστερήσεων και τη γέννηση αποζημιωτικών ευθυνών του φορέα κατασκευής.

¹⁶ Άρθρα 49 έως 52 ν. 4412/2016.

Μελέτες

43. Διαπιστώθηκε σε ορισμένες περιπτώσεις ότι δεν είχαν εκπονηθεί πριν από τη δημοπράτηση του έργου κάποιες από τις απαιτούμενες μελέτες ή δεν είχαν επικαιροποιηθεί ή εμπεριείχαν σφάλματα, ιδίως ως προς την ύπαρξη και την ακριβή θέση των δικτύων των οργανισμών κοινής ωφελείας και τις προμετρήσεις των εργασιών, η αναγκαιότητα διόρθωσης των οποίων προκάλεσε καθυστερήσεις.

Σε έργο οδοποιίας προκλήθηκε καθυστέρηση 29 μηνών λόγω μη εκπόνησης ειδικής τεχνικογεωλογικής μελέτης για μέρος του οδοστρώματος και μελέτης κόμβου.

Σε έργο αναβάθμισης σιδηροδρομικής γραμμής η μη εκπόνηση πριν από τη δημοπράτηση μελέτης πυροπροστασίας και μελέτης εφαρμογής κυκλοφοριακής εξασφάλισης ασφαλούς κυκλοφορίας συρμών προκάλεσε καθυστέρηση 5 μηνών.

Σε αποχετευτικό έργο, η μη οριστικοποίηση της χωροθέτησης οικίσκου αντλιοστασίου πριν τη δημοπράτηση προκάλεσε, σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, καθυστέρηση 9 μηνών.

Σε έργο κατασκευής σταθμού μεταφόρτωσης απορριμμάτων προκλήθηκε καθυστέρηση 7,5 μηνών διότι στη μελέτη δεν είχε εντοπισθεί ότι η παροχή ηλεκτρικού ρεύματος ήταν ανεπαρκής και δεν είχε εκπονηθεί στατική μελέτη για ουσιαστικά μέρη του έργου.

Σε έργο με αντικείμενο την αποκατάσταση νεοκλασικού διατηρητέου κτιρίου προκλήθηκε σημαντική καθυστέρηση διότι δεν είχαν ληφθεί υπόψη κατά τη σύνταξη της στατικής μελέτης τα στοιχεία του υπεδάφους, ενώ παρουσιάστηκαν αποκλίσεις μεταξύ των μελετών του έργου και των μελετών που συνόδευαν την άδεια οικοδομής, με αποτέλεσμα να απαιτηθεί αναθεώρηση της τελευταίας.

Σε έργο κατασκευής εξωτερικού αγωγού ύδρευσης, σημειώθηκαν μεγάλες καθυστερήσεις λόγω εσφαλμένης εκτίμησης της μελέτης βάσει της οποίας κατασκευάστηκε εσωτερικό φρεάτιο αντλιοστασίου δεξαμενής, οι διαστάσεις του οποίου ήταν πολύ μικρές για να συγκρατήσουν το φορτίο των ομβρίων υδάτων του περιβάλλοντος χώρου.

Σε έργο οδοποιίας, δεν εντοπίστηκε κατά το στάδιο εκπόνησης της μελέτης η ανάγκη διαπλάτυνσης της υφιστάμενης οδού σε ορισμένα σημεία, με αποτέλεσμα να προκληθούν μεγάλες καθυστερήσεις μέχρι τη μεταβίβαση της κυριότητας των απαιτούμενων χώρων από τους ιδιοκτήτες παρακείμενων ακινήτων.

Έργο βελτίωσης δημοτικού οδικού δικτύου που εκτελούνταν από Περιφέρεια ολοκληρώθηκε σε χρονικό διάστημα 24 μηνών αντί 6 μηνών που είχε προβλεφθεί αρχικά, επειδή στη μελέτη και στα τεύχη δημοπράτησης δεν είχαν προσδιορισθεί οι οδοί επί των οποίων θα εκτελούνταν εργασίες και ο δήμος, που ήταν κύριος του έργου, καθυστέρουσε να καθορίσει τις οδούς επί των οποίων θα εκτελούνταν εργασίες.

Ιδιοκτησιακό καθεστώς του χώρου εκτέλεσης του έργου

44. Πολυετείς καθυστερήσεις προκλήθηκαν κατά τις διαδικασίες κήρυξης και συντέλεσης αναγκαστικών απαλλοτριώσεων και επιτάξεων, οι οποίες έπρεπε να είχαν προηγηθεί της σύναψης των σχετικών συμβάσεων. Οι καθυστερήσεις αυτές οφείλονται εν μέρει στο γεγονός ότι, όπως έχουν καταστρωθεί οι διαδικασίες αυτές, ιδίως οι διαδικασίες των απαλλοτριώσεων, είναι ιδιαίτερα χρονοβόρες. Η κήρυξη της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης μπορεί να λάβει χώρα εκ των πραγμάτων, μόνο μετά την εξασφάλιση της χρηματοδότησης του έργου, ενώ για τη συντέλεσή της μπορεί να απαιτηθούν πολλά έτη μέχρι τον δικαστικό καθορισμό της αποζημίωσης

45. Επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις έργων οδοποιίας παρουσιάστηκαν αμφισβητήσεις ως προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς του χώρου εκτέλεσης των έργων από παρόδιους ιδιοκτήτες, οι οποίες θα έπρεπε να έχουν αντιμετωπισθεί πριν από τη δημοπράτηση των έργων.

Όταν τα ακίνητα στα οποία θα εκτελεσθεί το έργο δεν ανήκουν στον δημόσιο φορέα αλλά σε ιδιώτες, υφίστανται τρεις τρόποι εξασφάλισης επαρκών χώρων (μετώπων εργασίας) για την εκκίνηση της εκτέλεσης του έργου:

(α) Με αναγκαστική απαλλοτρίωση του ν. 2882/2001, με βασικά στάδια την κήρυξη, τον δικαστικό καθορισμό της αποζημίωσης και τη συντέλεση με τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης γνωστοποίησης για την παρακατάθεση της αποζημίωσης.

(β) Για έργα γενικότερης σημασίας για την οικονομία της Χώρας που εντάσσονται στο άρθρο 7Α του ν. 2882/2001 είναι δυνατόν με ειδική απόφαση του Εφετείου να επιτρέπεται η πραγματοποίηση εργασιών και πριν από τον προσδιορισμό και την καταβολή της αποζημίωσης.

(γ) Με τη διαδικασία της επίταξης, με την οποία επέρχεται προσωρινή αποστέρηση της χρήσης περιουσίας των ιδιοκτητών, κατόπιν καταβολής αποζημίωσης.

Για την εκκίνηση της διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης έργου πρέπει να έχει συζητηθεί ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου η αίτηση προσωρινού ή οριστικού καθορισμού αποζημίωσης ή να έχει εκδοθεί η απόφαση επίταξης και να έχει εγκριθεί το οικείο πρακτικό ζημιών των απαλλοτριούμενων ακινήτων. Για τα έργα του άρθρου 7Α του ν. 2882/2001, προϋποθέσεις για την εκκίνηση της διαδικασίας ανάθεσης αποτελούν η κήρυξη των απαλλοτριώσεων και η ύπαρξη έκθεσης εκτίμησης της αξίας του ακινήτου. Πλην των έργων του άρθρου 7Α του ν.2882/2001, η απόφαση κατακύρωσης δεν κοινοποιείται στον προσωρινό ανάδοχο, αν δεν εξασφαλίζονται επαρκή μέτωπα εργασίας για την εκκίνηση της εκτέλεσης του έργου. Η μη κοινοποίηση στον ανάδοχο της απόφασης κατακύρωσης δεν μπορεί να υπερβεί τους έξι μήνες.

Πρόδρομες εργασίες – άδειες και εγκρίσεις

46. Σε ορισμένες περιπτώσεις προκλήθηκαν σημαντικές καθυστερήσεις διότι δεν είχαν εκτελεσθεί οι απαιτούμενες πρόδρομες εργασίες πριν από τη δημοπράτηση του έργου. Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις, τα έργα δημοπρατήθηκαν χωρίς να έχουν εκδοθεί οι απαιτούμενες άδειες και εγκρίσεις.

Σε έργο διαμόρφωσης επίστρωσης συνθετικού χλοοτάπητα σε αθλητικό γήπεδο, ο ανάδοχος ξεκίνησε τις εργασίες με καθυστέρηση δέκα μηνών, διότι ανέμενε την ολοκλήρωση των εργασιών υποδομής, οι οποίες έπρεπε να είχαν προηγηθεί της ανάθεσης των εργασιών επίστρωσης.

Η ολοκλήρωση έργου πεζοδρόμησης καθυστέρησε για περίπου ένα έτος επειδή η αναθέτουσα αρχή δεν είχε μεριμνήσει για την συγκέντρωση των απαραίτητων για την υλοποίηση του έργου στοιχείων, όπως η χάραξη των ρυμοτομικών και οικοδομικών γραμμών και των ορίων της απαλλοτρίωσης τμήματος του έργου.

Σε έργο αναβάθμισης σιδηροδρομικής γραμμής, το οποίο εκτελέστηκε σε συνέχεια διαλυθείσας εργολαβίας, σημειώθηκε σημαντική καθυστέρηση μέχρι να ολοκληρωθεί η καταγραφή των εκτελεσθεισών, με τη διαλυθείσα σύμβαση, εργασιών και να παραδοθεί η απαραίτητη ποιοτική τεκμηρίωση αυτών, ενώ παρουσιάστηκαν προβλήματα και κατά τη διαδικασία ανάληψης και αξιοποίησης των υλικών της Υπηρεσίας που θα ενσωματώνονταν στο έργο.

Σε έργο διαμόρφωσης πλατείας, προκλήθηκε καθυστέρηση ενός έτους, διότι ο δήμος δεν είχε μεριμνήσει πριν από την υπογραφή της σύμβασης για τη μετεγκατάσταση περιπτέρου και για την απομάκρυνση εγκαταλελειμμένων αυτοκινήτων.

Έργο αναβάθμισης κτιρίου καθυστέρησε για πέντε μήνες, διότι δεν είχε διευθετηθεί πριν από την υπογραφή της σύμβασης το ζήτημα της μετεγκατάστασης των χρηστών του.

Η εκτέλεση έργου που αφορούσε στην κατασκευή ποδοσφαιρικού γηπέδου σε θέση που γειτνιάζε με χώρο στάθμευσης αεροσκαφών, καθυστέρησε για περισσότερο από δύο έτη, μέχρι να εκδοθούν οι απαιτούμενες άδειες από το Τεχνικό Συμβούλιο Δημοσίων Έργων της Περιφέρειας, την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας, την Εφορεία Αρχαιοτήτων, τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού της Περιφέρειας κλπ.

Σε δύο έργα επισκευής κτιρίων σημειώθηκαν μεγάλες καθυστερήσεις, διότι διαπιστώθηκε μετά την ανάθεση των εν λόγω εργασιών ότι δεν υφίστατο οικοδομική άδεια, με αποτέλεσμα να καθυστερήσει η εκτέλεσή τους μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία νομιμοποίησης αυτών.

Καθορισμός των προθεσμιών ολοκλήρωσης των έργων

47. Οι καθοριζόμενες κατά τη δημοπράτηση του έργου προθεσμίες ολοκλήρωσης του συνόλου ή των επιμέρους σταδίων αυτού, θα πρέπει να είναι ρεαλιστικές. Προθεσμίες μη ρεαλιστικές, που προορίζονται ήδη από τον χρόνο καθορισμού τους να παραταθούν, κατευθύνουν τους συμμετέχοντες στους διαγωνισμούς δημοσίων έργων να μην λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους τις σχετικές προβλέψεις των συμβατικών τευχών.

48. Οι φορείς, επομένως, οφείλουν κατά τον καθορισμό των προθεσμιών της εκτέλεσης των έργων να λαμβάνουν υπόψη όλους τους παράγοντες εκείνους που είναι βέβαιο ή πολύ πιθανό να επηρεάσουν χρονικά την εκτέλεση των έργων. Συνεπώς, διαδικασίες ή ενέργειες που δεν μπορούν για οποιονδήποτε λόγο να εκτελεστούν πριν από την ανάθεση των έργων και, ως εκ τούτου, θα επιβαρύνουν χρονικά την εκτέλεσή τους, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον καθορισμό των προθεσμιών του έργου.

49. Διαπιστώθηκαν πάρα πολλές περιπτώσεις κατά τις οποίες οι φορείς κατά τον καθορισμό των προθεσμιών έργων δεν έλαβαν υπόψη περιστάσεις που ήταν βέβαιο ή πολύ πιθανό να εμφανισθούν.

50. Ο λόγος που επικαλούνται συνηθέστερα οι ελεγχόμενοι φορείς για τη χορήγηση παρατάσεων είναι η συνδρομή απλώς αντίξοων καιρικών συνθηκών. Όμως, οι φορείς οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους κατά τον καθορισμό των προθεσμιών ολοκλήρωσης του έργου τις καιρικές συνθήκες που αναμένεται να επικρατήσουν κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων. Είναι δε εύλογο να αναμένεται ότι θα επικρατήσουν αντίξοες καιρικές συνθήκες για κάποια χρονικά διαστήματα κατά τη διάρκεια του έτους, ιδίως τον χειμώνα. Μόνο καιρικά φαινόμενα με όλως ασυνήθη και έκτακτο χαρακτήρα μπορούν να δικαιολογήσουν την παράταση των προθεσμιών ολοκλήρωσης των έργων.

51. Σε πολλές περιπτώσεις δεν ελήφθησαν υπόψη κατά τον καθορισμό των προθεσμιών ολοκλήρωσης των έργων οι εργασίες που θα απαιτούνταν για τη μετατόπιση των δικτύων των οργανισμών κοινής ωφελείας, η ανάγκη έκδοσης αδειών (π.χ. της τροχαίας, της εφορείας αρχαιοτήτων κ.λπ.) οι ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούσαν στους χώρους των έργων (π.χ. το αρχαιολογικό ενδιαφέρον του χώρου των έργων που επέβαλε την επίβλεψη αρχαιολόγου κατά τις εκσκαφικές εργασίες και την έγκριση κάθε τροποποίησης της μελέτης των έργων από το Υπουργείο Πολιτισμού, η αυξημένη τουριστική κίνηση λόγω θέρους, η ορεινή θέση του έργου, η ύπαρξη στον χώρο του έργου φρακτών ιδιοκτησιών ιδιωτών, η αντιτυρική περίοδος).

52. Επίσης, συχνά δεν ελήφθη υπόψη η αλληλεξάρτηση του υπό εκτέλεση έργου με άλλα έργα που είτε εκτελούνταν κατά την ίδια χρονική περίοδο στον ίδιο ή σε γειτνιάζοντα χώρο είτε αποτελούσαν προϋπόθεση της εκτέλεσής του.

Αυτό συνέβη για παράδειγμα στην περίπτωση έργου κατασκευής δικτύου ομβρίων υδάτων, για τον υπολογισμό των προθεσμιών του οποίου δεν ελήφθη υπόψη η κατασκευή στον ίδιο χώρο προγραμματισμένου έργου της «Αττικό Μετρό», με αποτέλεσμα να προκληθεί εννεάμηνη καθυστέρηση ή στην περίπτωση έργου ανάπλασης ιστορικού και εμπορικού κέντρου, το οποίο υπεγράφη πριν από τη σύναψη σύμβασης με τον ΔΕΔΔΗΕ για την υπογειοποίηση του δικτύου ηλεκτροδότησης στον χώρο του έργου, η οποία έπρεπε να έχει προηγηθεί.

53. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι καθορισθείσες προθεσμίες εκτέλεσης του έργου ήταν εμφανώς μη ρεαλιστικές. Παρατηρήθηκε σε αυτές τις περιπτώσεις ότι καθορίστηκαν βραχύτατες προθεσμίες εκτέλεσης έργων, οι οποίες δεν μπορούσαν εκ των πραγμάτων να τηρηθούν, με αποτέλεσμα την πρόκληση καθυστερήσεων πολλαπλάσιων σε διάρκεια σε σχέση με τις αρχικές συμβατικές προθεσμίες. Μάλιστα, παρατηρήθηκε ότι σε κάποιες περιπτώσεις η διάρκεια καθεμίας από περισσότερες χορηγηθείσες παρατάσεις ήταν μεγαλύτερη από την αρχικώς καθορισθείσα προθεσμία ολοκλήρωσης του έργου.

54. Στην πλειονότητα των ανωτέρω περιπτώσεων, ο καθορισμός βραχύτατων προθεσμιών εκτέλεσης των έργων συνδεόταν με τη χρηματοδότησή τους, αφού συνιστούσε προϋπόθεση της χρηματοδότησης η εντός ορισμένου χρονικού πλαισίου ολοκλήρωσή τους. Στις περιπτώσεις αυτές οι φορείς όφειλαν να επιδιώξουν νωρίτερα την ένταξη των έργων σε καθεστώς χρηματοδότησης και να προβούν ταχύτερα στην εκπόνηση μελέτης και στη δημοπράτησή τους, ώστε να μην υποχρεωθούν να θέσουν ασφυκτικές προθεσμίες ολοκλήρωσης. Στη συνέχεια, ορισμένα από τα ως άνω συγχρηματοδοτούμενα έργα είτε απεντάχθηκαν λόγω λήξης της διαχειριστικής περιόδου χρηματοδότησης από το χρηματικό πρόγραμμα στο οποίο είχαν ενταχθεί είτε μεταφέρθηκαν σε νεότερο χρηματοδοτικό πρόγραμμα, με αποτέλεσμα να επέλθουν νέες σημαντικές καθυστερήσεις στην ολοκλήρωσή τους.

V

Διαπιστώθηκαν σημαντικές καθυστερήσεις κατά την τήρηση των διαδικασιών ή την εκτέλεση ενεργειών που συνδέονται με την εκτέλεση των έργων, οι οποίες εμπίπτουν στη σφαίρα ευθύνης των φορέων κατασκευής ή τρίτων φορέων.

55. Κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των δημοσίων έργων πολλές φορές ανακύπτει η ανάγκη τήρησης διαδικασιών ή εκτέλεσης ενεργειών που συνιστούν προϋπόθεση της συνέχισης ή της ολοκλήρωσης αυτών. Οι ενέργειες αυτές μπορεί να εκτελούνται είτε από τον ίδιο τον φορέα κατασκευής του έργου από ιδίους πόρους, όπως οι απαιτούμενες ενέργειες και διαδικασίες για την έκδοση ανακεφαλαιωτικών πινάκων εργασιών, η χορήγηση παρατάσεων κ.λπ., είτε από τρίτο φορέα, όπως η έκδοση αδειών ή άλλων εγκριτικών πράξεων που συνιστούν προϋπόθεση της εκτέλεσης των εργασιών ή η εξόφληση λογαριασμών του έργου από τη χρηματοδοτούσα αρχή. Η ταχεία ολοκλήρωση των διαδικασιών αυτών συνιστά προϋπόθεση της έγκαιρης ολοκλήρωσης των έργων.

56. Οι φορείς κατασκευής των έργων οφείλουν, όταν διαπιστώνουν καθυστερήσεις οφειλόμενες σε ενέργειες ή παραλείψεις τρίτων, να ενημερώνονται για τους λόγους αυτών των καθυστερήσεων και να ζητούν την επίσπευση των σχετικών διαδικασιών.

57. Διαπιστώθηκε ότι σημαντικές διοικητικές καθυστερήσεις, ακόμα και πέραν του έτους, προκλήθηκαν κατά τη διαδικασία τροποποίησης του αντικειμένου των έργων. Σε πολλές περιπτώσεις καθυστέρησε η εκπόνηση των τροποποιητικών μελετών, η σύνταξη των ανακεφαλαιωτικών πινάκων εργασιών, η εξέτασή τους από τα αρμόδια τεχνικά συμβούλια και η έγκριση αυτών από τα αρμόδια όργανα διοίκησης των δημόσιων φορέων.

58. Πολύμηνες καθυστερήσεις παρουσιάστηκαν και κατά τη λήψη αυτών καθ' εαυτές των αποφάσεων παράτασης, κατά τη διαβίβαση εγγράφων, αιτημάτων κ.λπ. σε άλλους δημόσιους φορείς και κατά τη διαδικασία εξέτασης ειδικών δηλώσεων διακοπής, ενστάσεων και αιτήσεων θεραπείας του αναδόχου.

59. Σημαντικές καθυστερήσεις εντοπίστηκαν και κατά τη διαδικασία εξόφλησης των λογαριασμών των έργων, οι οποίες επέφεραν διακοπή της εκτέλεσης των έργων εκ μέρους των αναδόχων. Τούτο διαπιστώθηκε κατά κανόνα σε περιπτώσεις στις οποίες η αρχή που ενέκρινε την πληρωμή ήταν διαφορετική από τον φορέα εκτέλεσης του έργου, ιδίως στα συγχρηματοδοτούμενα έργα. Στις περιπτώσεις αυτές, η ευθύνη για την καθυστέρηση επιμερίζεται μεταξύ του χρηματοδοτούντος

φορέα, ο οποίος έχει είναι κατ' αρχήν υπεύθυνος για την ταχύτητα της πληρωμής εφόσον έχουν υποβληθεί πλήρη δικαιολογητικά, και του φορέα κατασκευής, ο οποίος έχει την υποχρέωση να υποβάλει έγκαιρα τα απαιτούμενα για την πληρωμή δικαιολογητικά. Εντοπίστηκαν, πάντως και αρκετές περιπτώσεις αδικαιολόγητων πολύμηνων καθυστερήσεων πληρωμής εκ μέρους του φορέα κατασκευής για έργα χρηματοδοτούμενα από ιδίους πόρους.

60. Συνήθη λόγο πρόκλησης καθυστερήσεων αποτελεί η ανάγκη τήρησης χρονοβόρων διαδικασιών έκδοσης διοικητικών και λοιπών αδειών, στις οποίες συχνά εμπλέκονται πολλοί φορείς (π.χ. Δήμοι, Περιφέρειες, Αποκεντρωμένη Διοίκηση, Υπουργείο Πολιτισμού, Οργανισμοί Κοινής Ωφέλειας κλπ) και οι οποίες συνιστούσαν προϋπόθεση της εκτέλεσης των εργασιών των έργων, όπως οι άδειες κυκλοφοριακών ρυθμίσεων ή τομής ή εκσκαφής με κατάληψη οδοστρώματος, άδειες και εγκρίσεις από τις δασικές, αρχαιολογικές και πολεοδομικές υπηρεσίες κ.λπ..

61. Στις περισσότερες από τις περιπτώσεις αυτές δεν προέκυψε ότι οι ελεγχόμενοι φορείς προέβησαν σε οχλήσεις των οργάνων που καθυστερούσαν την έκδοση των σχετικών αδειών. Σε ορισμένα μάλιστα έργα, αρμόδιες για τη χορήγηση των αδειών, κατά την έκδοση των οποίων παρουσιάστηκαν καθυστερήσεις, ήταν οι υπηρεσίες των ίδιων των φορέων κατασκευής. Επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις οι εν λόγω καθυστερήσεις οφείλονταν στην καθυστέρηση των φορέων κατασκευής να υποβάλουν αίτηση για την έκδοση της απαιτούμενης άδειας. Για παράδειγμα, σε έργο επί οδού προσπέλασης ακτής, η αρχή ζήτησε τη συνδρομή των αρμοδίων φορέων για την εφαρμογή μέτρων αποκλεισμού της οδού για το κοινό ένα έτος μετά την έναρξη των εργασιών, με αποτέλεσμα να προκληθεί αντίστοιχη καθυστέρηση στην εκτέλεση του έργου.

VI

Η εφαρμογή των σχετικών με την εκτέλεση των δημοσίων έργων διατάξεων του ν. 4782/2021 εκτιμάται ότι θα συμβάλει στην ταχύτερη ολοκλήρωσή τους.

Νομοθετικό καθεστώς πριν από τον ν. 4782/2021

62. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, τα έργα που ελέγχθηκαν είχαν συναφθεί υπό την ισχύ του ν. 4412/2016, όπως ίσχυε πριν από τον ν. 4782/2021, με τον οποίο επήλθαν σημαντικές τροποποιήσεις στη ρύθμιση του τρόπου εκτέλεσης των δημοσίων έργων. Υπό το προϋσχύσαν του ν. 4782/2021 νομοθετικό καθεστώς, ο ανάδοχος ήταν υποχρεωμένος να συνεχίσει την κατασκευή του έργου για ορισμένο διάστημα μετά την λήξη της αρχικής συμβατικής προθεσμίας (οριακή προθεσμία)¹⁷, ενώ οι παρατάσεις εγκρίνονταν με απόφαση της προϊσταμένης αρχής μετά από αίτημα του αναδόχου.

63. Όμως, στις διατάξεις αυτές δεν προβλέπονταν ανώτατα όρια διάρκειας εκτέλεσης της σύμβασης και των παρατάσεων αυτής. Η πρόβλεψη τέτοιων ορίων ήταν αναγκαία, διότι, όπως προαναφέρθηκε, ο χρόνος ισχύος της σύμβασης αποτελεί βασικό όρο των τευχών δημοπράτησης, με βάση τον οποίο υποβάλλονται οι προσφορές κατά τη διενέργεια του οικείου διαγωνισμού. Η μη πρόβλεψη ανώτατων ορίων συντέλεσε σε μεγάλο βαθμό στην εμφάνιση υπερβολικών σε διάρκεια παρατάσεων, αφού, αν είχαν τεθεί, τόσο ο ανάδοχος, κατά την εκτέλεση του έργου, όσο και ο δημόσιος φορέας, κατά την επίβλεψη, θα έδιναν πολύ μεγαλύτερη σημασία στην έγκαιρη περάτωση των εργασιών και στην άρση των λόγων που προκαλούν καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση των έργων.

64. Επίσης, στις διατάξεις αυτές δεν προβλεπόταν η τήρηση διαδικασίας για τη διαπίστωση της συνδρομής των περιστάσεων που οφείλονταν σε ανωτέρα βία, αμέσως μόλις οι περιστάσεις αυτές εμφανισθούν. Η συνδρομή των περιστάσεων αυτών τελικά διαπιστωνόταν σε χρόνο πολύ μεταγενέστερο της εμφάνισής τους, δηλαδή κατά τον χρόνο λήψης της απόφασης για τη χορήγηση της παράτασης. Η χρονική αυτή απόσταση μεταξύ της εμφάνισης των περιστάσεων ανωτέρας βίας και της διαπίστωσης της συνδρομής τους από τον φορέα κατασκευής, επέτρεπε στους αναδόχους να υποβάλλουν αιτήματα παράτασης, στα οποία δεν προσδιοριζόταν με

¹⁷ Χρονικό διάστημα ίσο προς το ένα τρίτο (1/3) αυτής και πάντως όχι μικρότερο των τριών (3) μηνών. Η συνολική προθεσμία υπολογίζεται με βάση την αρχική συμβατική προθεσμία και τις παρατάσεις που εγκρίθηκαν ύστερα από σχετικό αίτημα του αναδόχου μέσα στην αρχική συμβατική προθεσμία και δεν οφείλονται σε υπαιτιότητά του.

ακρίβεια ο χρόνος καθυστέρησης που προκλήθηκε από τις περιστάσεις που επικαλούνται, και στους φορείς κατασκευής να μην αιτιολογούν με επάρκεια τη διάρκεια των παρατάσεων που χορηγούν.

65. Τέλος, προβλεπόταν μεν η υποχρέωση του δημόσιου φορέα να εκτιμά και να προσδιορίζει το υπαίτιο για την επιμήκυνση του χρόνου συμβαλλόμενο μέρος, όμως δεν καθοριζόταν συγκεκριμένη έννομη συνέπεια σε περίπτωση μη τήρησης της υποχρέωσης αυτής.

Οι διατάξεις του ν. 4782/2021

66. Πλέον, με το άρθρο 66 του νόμου 4782/2021, που ισχύει για διαγωνισμούς που προκηρύσσονται από 1.9.2021 και εφεξής, τέθηκαν ανώτατα όρια αλλά και επιπλέον προϋποθέσεις για τη χορήγηση παρατάσεων. Η εφαρμογή των εν λόγω ρυθμίσεων, ιδίως αυτών με τις οποίες εισάγονται ανώτατα όρια διάρκειας των συμβάσεων η υπέρβαση των οποίων επιφέρει διάλυση της σύμβασης και δίνονται κίνητρα για την έγκαιρη περάτωση των εργασιών, εκτιμάται ότι θα έχει θετικό αντίκτυπο στην εκτέλεση των δημοσίων έργων.

67. Ειδικότερα, πλέον ορίζεται ρητά ότι η προθεσμία εκτέλεσης του έργου μπορεί να παραταθεί από την αναθέτουσα αρχή χωρίς αίτημα του αναδόχου μόνο εντός της οριακής προθεσμίας¹⁸. Μετά την πάροδο της προθεσμίας αυτής, η σύμβαση μπορεί πλέον να τροποποιείται μόνο μετά από αίτημα του αναδόχου και μόνο για χρόνο έως την αρχική συμβατική προθεσμία ή για σύνθετα και ειδικά έργα έως το διπλάσιο της αρχικής συμβατικής προθεσμίας. Επιπλέον, ορίστηκε ότι για έργα αξίας 1.000.000 ευρώ και άνω καταβάλλεται στον ανάδοχο, σύμφωνα με υποχρεωτικώς τιθέμενο όρο της διακήρυξης, πρόσθετη καταβολή (πριμ), εφόσον ο χρόνος παράδοσης του έργου ή του τμήματος είναι μικρότερος κατά 10% του προβλεπόμενου στη σύμβαση¹⁹.

68. Επίσης, προβλέπεται ότι η προθεσμία εκτέλεσης του έργου μπορεί να ανασταλεί έως το καθοριζόμενο όριο²⁰ σε περίπτωση συνδρομής γεγονότων ανωτέρας βίας, μόνο όμως εφόσον ο ανάδοχος υποβάλει σχετική αίτηση εντός δέκα ημερών, ευθύς μόλις αυτά λάβουν χώρα. Η θέσπιση της διαδικασίας αυτής εκτιμάται ότι θα συμβάλει στην επάρκεια της αιτιολόγησης των αποφάσεων παράτασης, αφού θα υποχρεώσει τους αναδόχους και τα όργανα των δημοσίων φορέων να παραθέσουν στα αιτήματα και στις αποφάσεις τους σε επίκαιρο χρόνο τα γεγονότα και τις καθυστερήσεις που αυτά προκάλεσαν.

¹⁸ Χρονικό διάστημα ίσο προς το ένα δεύτερο της αρχικής συμβατικής προθεσμίας και πάντως όχι μικρότερο των τριών μηνών.

¹⁹ Άρθρο 68.

²⁰ Δεν δύναται σε καμία περίπτωση να υπερβεί το ένα δέκατο (1/10) της συνολικής συμβατικής προθεσμίας εκτέλεσης του έργου για συμβάσεις με διάρκεια μεγαλύτερη του ενός έτους, άλλως, για συμβάσεις μικρότερης διάρκειας, τις τριάντα (30) ημέρες.

69. Τέλος, προβλέφθηκε ότι, αν με την απόφαση παράτασης δεν επιμερισθεί η ευθύνη για την καθυστέρηση, νοείται ως οφειλόμενη αποκλειστικά στον ανάδοχο²¹. Η ρύθμιση αυτή εκτιμάται ότι θα υποχρεώσει τους φορείς να τηρούν τη σχετική τυπική υποχρέωσή τους για αιτιολόγηση, δεδομένου ότι, όπως προαναφέρθηκε, η τάση των δημόσιων φορέων είναι να επιδεικνύουν μεγάλη ανοχή στον ανάδοχο, προκειμένου να αποφύγουν διενέξεις. Αντίθετα, δεν αναμένεται ότι η πρόβλεψη αυτή θα επηρεάσει την τήρηση της ουσιαστικής υποχρέωσης των φορέων να διερευνούν σε βάθος τις ευθύνες του αναδόχου για τις καθυστερήσεις.

70. Επίσης, πιθανολογείται ότι πολλές από τις λοιπές ρυθμίσεις του ίδιου νόμου σχετικά με την εκτέλεση των δημοσίων έργων θα έχουν θετικό αντίκτυπο στην ταχύτητα της εκτέλεσης των δημοσίων έργων. Ειδικότερα, με διατάξεις του νόμου αυτού: (α) Παρασχέθηκε η δυνατότητα ανάθεσης της επίβλεψης δημοσίων έργων σε πιστοποιημένους φορείς του ιδιωτικού τομέα ή σε επιβλέποντα ελεγκτή μηχανικό²², η χρήση της οποίας (δυνατότητας) θα μπορούσε να μειώσει τον φόρτο εργασίας των στελεχών των τεχνικών υπηρεσιών των φορέων και να βελτιώσει, ως εκ τούτου, την ποιότητα της επίβλεψης. (β) Θεσμοθετήθηκε διαδικασία ελέγχου, υποβολής παρατηρήσεων και πρότασης τροποποιήσεων της μελέτης εκ μέρους του αναδόχου, πριν από την εγκατάστασή του στο εργοτάξιο²³ και αυστηροποιήθηκαν οι προϋποθέσεις τροποποίησης της μελέτης κατά την εκτέλεση του έργου²⁴, προβλέψεις οι οποίες θα μπορούσαν να μειώσουν τις καθυστερήσεις στην εκτέλεση δημοσίων έργων στον βαθμό που ο ανάδοχος δεν θα μπορεί να επικαλείται σφάλματα της μελέτης για τη χορήγηση παράτασης. (γ) Καθιερώθηκε η υποχρεωτική τήρηση από τον ανάδοχο ηλεκτρονικού ημερολογίου²⁵, πρόβλεψη η οποία θα διευκολύνει τον έλεγχο της τήρησης αυτού και θα καταστήσει δυσχερέστερη, αν όχι ανέφικτη, την εκ των υστέρων συμπλήρωση ή τροποποίηση των εγγραφών του.

²¹ Άρθρο 66.

²² Άρθρα 57 και 58.

²³ Άρθρο 59.

²⁴ Άρθρο 63.

²⁵ Άρθρο 65.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Συμπεράσματα

71. Το έγκαιρο της ολοκλήρωσης των δημοσίων έργων συνιστά βασική πτυχή της προσήκουσας εκτέλεσής τους. Τούτο, διότι αποτελεί προϋπόθεση της επιτυχίας του γενικότερου προγραμματισμού των φορέων, σε ορισμένες δε περιπτώσεις και της εύρυθμης λειτουργίας τους, ενώ η παράδοση των έργων προς χρήση κατά τον αρχικώς ορισθέντα χρόνο ολοκλήρωσης συμβάλλει στην καλλιέργεια κλίματος εμπιστοσύνης των πολιτών προς τη δημόσια διοίκηση. Από την άλλη μεριά, η μη έγκαιρη εκτέλεση των δημοσίων έργων, όταν δεν οφείλεται σε μη προβλέψιμες περιστάσεις, αποτελεί ουσιώδη απόκλιση από τους όρους των τευχών δημοπράτησης των δημοσίων έργων, επερχόμενη ανεπίτρεπτα κατά το στάδιο της εκτέλεσής τους.

72. Εντοπίσθηκε στους περισσότερους ελεγχθέντες φορείς συστημική παθογένεια που συνίσταται στην εμφάνιση δυσανάλογων καθυστερήσεων κατά την εκτέλεση των δημοσίων έργων. Παρατάσεις χορηγήθηκαν περίπου στα 2/3 του συνόλου των έργων τους (σε 779 από τα 1162 έργα). Στα έργα δε στα οποία χορηγήθηκαν παρατάσεις, ο χρόνος εκτέλεσης των έργων ήταν κατά μέσο όρο περίπου 2,5 φορές μεγαλύτερος από αυτόν που είχε αρχικά εκτιμηθεί. Η εν λόγω πρακτική των δημοσίων φορέων, πέραν των επιπτώσεων που επιφέρει στον προγραμματισμό τους, κατευθύνει τις εργοληπτικές επιχειρήσεις να μη θεωρούν δεσμευτικό τον καθορισμό του χρόνου ολοκλήρωσης του έργου στα τεύχη δημοπράτησης. Επισημαίνεται, ενόψει της σχετικής παρατήρησης που περιλαμβάνεται στο 5842/22.2.2023 έγγραφο του Προέδρου του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας (βλ. Παράρτημα), ότι η επιρροή της εμφάνισης της πανδημίας στα ως άνω εξαχθέντα στοιχεία σχετικά με το μέγεθος των καθυστερήσεων είναι πολύ περιορισμένη. Τούτο, διότι στο πλαίσιο του παρόντος ελέγχου έτυχαν επεξεργασίας έργα η εκτέλεση των οποίων ολοκληρώθηκε από 1.1.2017 έως 31.3.2021, ήτοι εντός χρονικής περιόδου μεγαλύτερης των 4 ετών, οι δε ειδικές συνθήκες που επικράτησαν λόγω της πανδημίας εντοπίζονται μόνο στο τελευταίο έτος.

73. Οι αιτίες εμφάνισης της ως άνω συστημικής παθογένειας εμπίπτουν στη σφαίρα ευθύνης είτε των δημοσίων φορέων είτε των αναδόχων είτε τρίτων. Διαπιστώθηκε ότι τα όργανα των δημοσίων φορέων διστάζουν να εντοπίσουν ευθύνες των αναδόχων για την εμφάνιση καθυστερήσεων κατά την εκτέλεση των έργων. Περαιτέρω, σε πολλές περιπτώσεις διαπιστώθηκαν σφάλματα των φορέων κατά τη δημοπράτηση τα οποία επιβάρυναν χρονικά την εκτέλεση των έργων και καθυστερήσεις κατά την τήρηση των διαδικασιών που αποτελούν προϋπόθεση της ολοκλήρωσής τους.

74. Με τις διατάξεις του ν. 4782/2021 θεσπίσθηκαν συγκεκριμένα μέτρα για την αντιμετώπιση της ως άνω συστημικής παθογένειας, συνιστάμενα ιδίως στη θέσπιση ανώτατων ορίων της διάρκειας της εκτέλεσης των δημοσίων έργων και στην πρόβλεψη πρόσθετης καταβολής (πριμ) ταχείας εκτέλεσης. Η εφαρμογή των μέτρων του νόμου αυτού αναμένεται να έχει θετικό αντίκτυπο στον χρόνο εκτέλεσης των δημοσίων έργων.

Συστάσεις

Συνιστάται στους φορείς που εκτελούν δημόσια έργα:

Σύσταση πρώτη: Να λαμβάνουν μέριμνα, ώστε τα έργα αυτών κατά τα δημοπράτησή τους να έχουν όλα τα προβλεπόμενα στον ν. 4412/2016 στοιχεία ωριμότητας. Να λαμβάνουν εγκαίρως γνώση των νέων προγραμμάτων χρηματοδότησης, να προβαίνουν άμεσα στις ενέργειες που απαιτούνται για την ένταξη των έργων τους στα προγράμματα αυτά και να εκκινούν και να ολοκληρώνουν ταχέως τις διαδικασίες δημοπράτησης.

Σύσταση δεύτερη: Να καταρτίζουν ρεαλιστικές προθεσμίες ολοκλήρωσης των έργων, λαμβάνοντας υπόψη και παραθέτοντας στα σχετικά έγγραφά τους ουσιώδεις παράγοντες που αναμένεται να ασκήσουν επιρροή στον χρόνο ολοκλήρωσής τους. Προς το σκοπό αυτό, να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με όλους τους φορείς οι οποίοι πρόκειται να εκτελέσουν συνδεδεμένες με το έργο εργασίες ή πρόκειται να παράσχουν σχετικές άδειες και εγκρίσεις, πριν από τη δημοπράτηση.

Σύσταση τρίτη: Να τηρούν τις διατάξεις του ν. 4782/2021 κατά την εκτέλεση των έργων που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής τους, όσον αφορά τα ανώτατα όρια της διάρκειας εκτέλεσης, την πρόβλεψη πρόσθετης καταβολής (πριμ) ταχείας εκτέλεσης, τη διαπίστωση της συνδρομής περιστάσεων ανωτέρας βίας, τις διαδικασίες ελέγχου, υποβολής παρατηρήσεων και πρότασης τροποποιήσεων της μελέτης εκ μέρους του αναδόχου πριν από την εγκατάστασή του στο εργοτάξιο, την τροποποίηση της μελέτης κατά την εκτέλεση και την τήρηση ηλεκτρονικού ημερολογίου.

Σύσταση τέταρτη: Η επίβλεψη του έργου να διενεργείται κατά τρόπον ώστε ο φορέας κατασκευής να λαμβάνει γνώση των καθυστερήσεων και των αιτιών τους μόλις αυτές εμφανισθούν. Να διατυπώνονται παρατηρήσεις προς τον ανάδοχο αμέσως μόλις διαπιστωθεί ότι πρέπει να επιταχύνει τον ρυθμό εκτέλεσης του έργου ή όταν επίκειται η παρέλευση προθεσμίας του έργου.

Σύσταση πέμπτη: Να ληφθεί μέριμνα ώστε να επισπευσθούν η διενέργεια των διοικητικών διαδικασιών που σχετίζονται με την εκτέλεση των δημοσίων έργων. Όταν η εκτέλεση των έργων καθυστερεί λόγω πράξεων ή παραλείψεων τρίτων, οι φορείς να επιδιώκουν να ενημερώνονται τακτικά για τις αιτίες των καθυστερήσεων και να ζητούν την επίσπευση των σχετικών διαδικασιών.

Σύσταση έκτη: Στις αποφάσεις περί χορήγησης παράτασης να παραθέτουν τη χρονική διάρκεια των καθυστερήσεων, τις αιτίες τους και, σε περίπτωση που κρίνουν ότι οι καθυστερήσεις οφείλονται σε απρόβλεπτες περιστάσεις, τους λόγους για τους οποίους οι περιστάσεις αυτές δεν μπορούσαν να προβλεφθούν κατά τη δημοπράτηση. Σε περίπτωση που συντρέχουν περισσότερες από μία αιτίες καθυστέρησης, να διευκρινίζεται το μέγεθος της καθυστέρησης που προκλήθηκε από κάθε αιτία χωριστά.

Σύσταση έβδομη: Να διερευνούν σε κάθε περίπτωση την ύπαρξη υπαιτιότητας στο πρόσωπο του αναδόχου για τις εμφανιζόμενες καθυστερήσεις, να περιλαμβάνουν ρητή κρίση για το ζήτημα αυτό στις σχετικές αποφάσεις τους και, σε περίπτωση που υφίσταται υπαιτιότητά του, να επιφέρουν σε βάρος του τις προβλεπόμενες κυρώσεις.

Σύσταση όγδοη: Να ζητούν από τον ανάδοχο και από κάθε άλλο φορέα ή πηγή όλα τα στοιχεία που τεκμηριώνουν την αναγκαιότητα παράτασης του έργου και να τηρούν αυτά στους φακέλους των έργων.

Ο έλεγχος διενεργήθηκε από τις Υπηρεσίες Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου 1η του Τομέα Μεταφορών και Περιβάλλοντος, ΟΤΑ Ι Περιφέρειας Αττικής και Περιφερειακών Ενοτήτων Λάρισας, Αιτωλοακαρνανίας, Ηρακλείου, Αχαΐας και Αρκαδίας.

Η έκθεση θεματικού ελέγχου συντάχθηκε από τον Πρόεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου Νικόλαο Σπανάκη, εποπτεύοντα τον διενεργηθέντα έλεγχο δικαστικό λειτουργό, βάσει των επιμέρους εκθέσεων που συνέταζαν οι ανωτέρω Υπηρεσίες.

Υιοθετήθηκε σε σχέδιο κατά την από 12.1.2023 Συνεδρίαση του Τμήματος Ελέγχων Ι και διαβιβάστηκε στο Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών, στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας και στην Ενιαία Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων.

Οι απόψεις του Τεχνικού Επιμελητηρίου περιήλθαν στο Ελεγκτικό Συνέδριο με το 5842/22.2.2023 έγγραφο του Προέδρου αυτού (Παράρτημα).

Η τελική έκθεση συζητήθηκε ενώπιον του Τμήματος Ελέγχων Ι, αποτελούμενου από τους Ιωάννη Σαρμά, Πρόεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου και του Τμήματος, Βιργινία Σκεύη και Κωνσταντίνο Εφεντάκη, Συμβούλους, Ειρήνη Λιάσκα και Νικόλαο Σπανάκη, Παρέδρους, και εγκρίθηκε κατά την από 24.2.2023 Συνεδρίαση του Τμήματος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ

Π Ρ Ο Ε Δ Ρ Ο Σ

Αριθμ. Πρωτ: 5842

Αθήνα, 22/02/23

Προς
τον Πρόεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου
κ. Ιωάννη Σαρμά

Αξιότιμε κ. Πρόεδρε,

Διάβασα με ενδιαφέρον το Σχέδιο Έκθεσης Ελέγχου του Δικαστηρίου σας για τις καθυστερήσεις στην εκτέλεση των δημοσίων έργων.

Επικεντρώνοντας στη συστημική παθογένεια του θέματος, ασπάζομαι τις διαπιστώσεις του Τμήματος Ελέγχου Ι για τις χρονικές αποκλίσεις στην υλοποίηση ενός δημόσιου έργου, ανεξαρτήτως εύρους, οι οποίες κατά την άποψή μας εδράζονται σε αντικειμενικούς και υποκειμενικούς λόγους. Βέβαια το χρονικό εύρος του ελέγχου (2017-2021) εμπερικλείει δύο έτη σε συνθήκες πανδημίας ή και Lock down, με όλες τις αντίστοιχες αρνητικές επιδράσεις όχι μόνο στην ταχύτητα, αλλά και στις εν γένει πρακτικές συνθήκες εξέλιξης ενός δημόσιου έργου.

Με την ιδιότητά μου ως Πρόεδρος του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, το οποίο ως ΝΠΔΔ φέρει το διττό ρόλο του επιστημονικού φορέα των μηχανικών μελών του και του Τεχνικού Συμβούλου της Κυβέρνησης, αλλά και ατομικά ως Διπλωματούχος Πολιτικός Μηχανικός, εκτιμώ ότι πάρα πολλές περιπτώσεις η υποστελέχωση των Φορέων του Δημοσίου σε εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό ασκεί καταλυτική επίδραση στην αδυναμία αποτελεσματικής παρακολούθησης των σταδίων ανάθεσης, εκτέλεσης και παραλαβής ενός δημόσιου έργου, δημιουργώντας συχνά καθυστερήσεις που μπορεί να μην οφείλονται και στους μελετητές ή τους κατασκευαστές του.

Επικροτούμε την ανεύρεση μεθοδολογιών, όπως η πρόσφατη θεσμοθέτηση της πρόσθετης καταβολής ταχείας εκτέλεσης, οι οποίες θα επαυξήσουν την ταχύτητα από πλευράς των φορέων εκτέλεσης των έργων, αλλά και την απλοποίηση των υφισταμένων διαδικασιών και σταδίων ελέγχου της προόδου εκτέλεσης ενός δημόσιου έργου με τη νομοθετική πρόβλεψη πιο ευέλικτων λύσεων

Σε κάθε περίπτωση, ο όποιος κεντρικός σχεδιασμός για ανεύρεση λύσεων στο σύνολο των ζητημάτων που αναφύονται κατά την εκτέλεση ενός δημόσιου έργου εμπίπτει κυρίως στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Μεταφορών και Υποδομών, με το οποίο αυτονόητα θα συνεργαζόμαστε, εφόσον μας ζητηθεί στην κατεύθυνση όχι μόνο της αντιμετώπισης της όποιας παθογένειας, αλλά και στην πρόταση εφαρμογών και επιλογών για την αποφυγή παρόμοιων καταστάσεων στο μέλλον, πάντοτε με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον και την ασφάλεια των πολιτών. Το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας είναι σε θέση να μεταφέρει την τεχνογνωσία του, έχοντας διεκπεραιώσει πολλά έργα με ταχύτητα ως φορέας υλοποίησης και ενδεικτικά αναφέρομαι στο έργο του Ψηφιακού Χάρτη της Χώρας σημειώνοντας τις ημερομηνίες υλοποίησης, αλλά και τις δυσκολίες που μεσολάβησαν:

- 2/9/2020: Απόφαση Διοικούσας Επιτροπής ΤΕΕ για Προκήρυξη Διαγωνισμού
- 13/10/2020: Διακήρυξη διαγωνισμού με καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών την 21/11/2020

Νίκης 4, 105 63 Αθήνα, Τηλ.: 2103291733-7, Email: president@central.tee.gr Φαξ: 2103222504

- 2/12/2020: Εισήγηση της Επιτροπής Διαγωνισμού για κήρυξη άγονου διαγωνισμού, λόγω μη υποβολής προσφορών
- 3/12/2020: Απόφαση Διοικούσας Επιτροπής ΤΕΕ για κήρυξη άγονου διαγωνισμού, λόγω μη υποβολής προσφορών
- 8/12/2020: Απόφαση Διοικούσας Επιτροπής ΤΕΕ για επαναπροκήρυξη του διαγωνισμού με καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών την 20/1/2021
- 12/1/2021: Προσφυγή οικονομικού Φορέα στην Αρχή Εκδίκασης προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ)
- 27/1/2021: Απόφαση ΤΕΕ για αναστολή της διαδικασίας του διαγωνισμού μετά από σχετική Απόφαση της ΑΕΠΠ
- 9/3/2021: Απόφαση ΑΕΠΠ (και που έγιναν δεκτές οι απόψεις του ΤΕΕ και απορρίφθηκε η προδικαστική προσφυγή.
- 13/3/2021: Απόφαση ΤΕΕ για παράταση/συνέχιση της διαδικασίας του διαγωνισμού
- 19/3/2021: Αίτηση Αναστολής στο ΣτΕ από οικονομικό φορέα
- 29/4/2021: Απόφαση της Επιτροπής Αναστολών του ΣτΕ που απέρριψε την αίτηση αναστολής (το πλήρες κείμενο της Απόφασης δημοσιοποιήθηκε την 23/9/2021 και κοινοποιήθηκε στο ΤΕΕ και την ΑΕΠΠ την 20/10/2021)
- 10/5/2021: Αξιολόγηση δικαιολογητικών και τεχνικών προσφορών από την Επιτροπή διαγωνισμού
- 30/6/2021: Αίτημα ΤΕΕ προς Επιτροπή άρθρου 73 Ν. 4412/2016-Επανορθωτικά Μέτρα
- 21/7/2021: Θετική απάντηση της Επιτροπής άρθρου 73 Ν. 4412/2016-Επανορθωτικά Μέτρα
- 28/7/2021: Αξιολόγηση οικονομικών προσφορών από την Επιτροπή διαγωνισμού
- 5/8/2021: Απόφαση ΔΕ ΤΕΕ για κήρυξη προσωρινού αναδόχου
- 29/9/2021: Εισήγηση της Επιτροπής Διαγωνισμού για κατακύρωση του διαγωνισμού.
- 6/10/2021: Απόφαση ΤΕΕ για κατακύρωση του διαγωνισμού
- 12/10/2021: Επιστολή ΤΕΕ προς Αναδόχους για γνωστοποίηση κατακύρωσης του διαγωνισμού
- 18/10/20221: Υποβολή σχεδίου σύμβασης και φακέλου διαγωνισμού στο Ελεγκτικό Συνέδριο προς προσυμβατικό έλεγχο
- 9/12/2021: Έγκριση της σύμβασης από το Ελεγκτικό Συνέδριο
- 14/12/2021: Επιστολή ΤΕΕ προς Αναδόχους για υπογραφή της σύμβασης
- 23/12/2021: Υπογραφή της σύμβασης
- Χρόνος υλοποίησης της Σύμβασης 24 μήνες από την ημερομηνία υπογραφής της σύμβασης (από 23/12/2021)

Συμπερασματικά, σε ένα διαγωνισμό που το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας ενεργούσε χωρίς καμία καθυστέρηση και δικαιώθηκε σε όλα τα στάδια προσφυγών, η διαδικασία του διαγωνισμού διήρκεσε 15 μήνες και το έργο (που είναι δύσκολο και σύνθετο) θα πρέπει να ολοκληρωθεί σε 24 μήνες.

Με εκτίμηση
Ο Πρόεδρος ΤΕΕ

Γιώργος Ν. Στασινός